

OHSAS 18001 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMİNİN KURULUMU VE FAYDALARI

Yasin PEKEROĞLU

Küreselleşme ile birlikte günümüz işletmelerinden beklentiler de sürekli değişiklik göstermektedir. Şöyle ki sadece iyi hizmet ve mal üretmek, ucuza ve kaliteli üretmek yetmemektedir. Bugün neredeyse birçok işletmenin ticari ve sosyal sorumlukları gereği sahip oldukları ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi belgesine sahip olmak, ürün ve hizmet ile ilgili belgelerin varlığı çalışan ve tüketici hatta kamuoyu açısından yetersiz görülmektedir.

Çalışanların daha sağlıklı ve güvenli çalışmasını dek- lere eden yapı ve sistemlerin olması artan kamuoyu ve beklentileri arasında yer almaktadır. Değinildiği gibi klasikleşen kalite yaklaşımı yerini daha kapsamlı hale getirmiştir. Böylece çalışma şekilleri, çalışma ortamları, işin niteliği neticesindeki risklerin sayısındaki artışların azaltılması, ortadan kaldırılması ve sürekli iyileştirilmesi iş dünyasının asli unsurları arasında yer almaktadır. Bu unsurların sağlıklı bir şekilde sağlanmaması çalışma hayatında iş barışını, toplum vicdanını oldukça etkilemektedir. Bu nedenle her ne kadar geçmişi oldukça eskiye dayanan ve Sanayi Devriminden sonra sürekli kısıtlama ve yasal düzenlemelerle sağlanan iş sağlığı ve güvenliği konusu bugün yerini standardize edilmiş yönetim sistemlerine olan ihtiyaç ve zorunluluğu getirmiştir.

Bu değişiklikler doğrultusunda çalışanların sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak ilk çalışmalar 19. Asrın başlarında Avrupa'da kömür madenciliği ile kömür kullanımıyla milat olan sanayileşme dönemidir. Öyle ki, çalışanların sağlığı ile ilgili ilk yasal düzenleme 1801 yılında yine İngiltere'de "çocuk işçilerin günde 12 saatten fazla çalışmayacağını" belirleyen kanuni düzenlemedir. Daha sonra sanayileşmenin geliştiği birçok ülkede eş zamanlı bir dizi kanuni düzenlemeler getirilmiştir. Çalışanların hak ve sorumlukları ile ilgili çalışmalar ve iyileştirmeler halen devam etmektedir.

En önemlisi Birleşmiş Milletler bünyesinde oluşturulmuş uzmanlık kuruluşlarından birisi de ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) dur. 1919 yılında kurulan ve bütün faaliyetlerini devlet -işçi-işveren temsilcilerin-

den oluşan üçlü yapı ile yürütmektedir. İş sağlığı ve güvenliği (İSG) ile ilgili ilk standart ise İngiliz Standart Teşkilatı (BSI) tarafından BS 8800 olarak 1996 yılında kılavuz niteliğinde yayımlanmıştır. Hazırlanmasında ISO 9000 ve ISO 14000 gibi standartlar esas alınmıştır. 1999 tarihinde ise hızla yayılması sonucu birçok ulusal standart teşkilatının katılımıyla "Occupational Health and Safety Assessment Series" ifadesinin baş harflerinin bir araya getirilmesi ile kısaltılarak; OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı olarak kabul edilmiştir. Ülkemizde ise TSE tarafından kabul edilerek TS 18001 /Nisan 2001 olarak yayımlanmıştır.

OHSAS 18001, iş sağlığı ve güvenliği konusundaki gereklilikleri belirlemesi ile birlikte ayrıca kalite ve çevre standartları ile uyumlu uluslararası bir standarttır. Bu sebeple OHSAS 18001, diğer yönetim sistemlerine rahatlıkla entegre edilebilmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin kuruluşların genel stratejileri ile uyumlu olarak sistematik bir şekilde ele alan OHSAS 18001; her türde sektöre ve tüm faaliyetlere uygulanabilen, sürekli iyileştirme yaklaşımı çerçevesinde çözümlenmesi için kullanılan önemli bir araçtır. Bu standart sayesinde tehlike ve risklerin belirlendiği, analiz edildiği ve alınması gereken önlemler sayesinde (proaktif) en az seviyeye indirildiği, tamamen yasal mevzuata uyumlu ve çalışanların mutlak katılımını esas alan bir yapıyı öngörmektedir. Böylece tüm çalışanların faaliyetlerini denetleyen, yaptıklarını gözden geçiren ve dokümanete eden sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları sağlayan bir yapı sağlanmasında bir araçtır. Nitekim standardın öncelikli amaçları şunlardır; 1) Çalışanları korumak, 2) Üretim güvenliğini sağlamak, 3) İşletme güvenliğini sağlamaktır.

Standart genel itibarıyla gönüllülük esaslı olup, risk temellidir. Dolayısıyla risk yönetimi stratejisi oluştur- mada etkindir. Bu yönüyle birçok ülkenin ulusal iş güvenliği mevzuatlarına da yön vermektedir. Ülkemizde de oldukça yeni olan 6331 sayılı İş Sağlığı

ve Güvenliği Kanununun (30 Haziran 2012) neredeyse temel gerekçeleri ve uygulaması açısından baz alınmıştır. Tüm işyerlerini faaliyet konusuna bakılmaksızın kapsadığından temel bir çerçeve sunan OHSAS 18001 güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamını teşvik etmektedir.

Dolayısıyla OHSAS 18001, hem kuruluşların iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yasal mevzuata uyumlu olduğunu hem de iş ortamının sürekli iyileştirilmesi sayesinde üretkenliği ve verimi işyerlerinde arttırmaktadır. Bu yönüyle OHSAS 18001, kuruluşların ürün ve hizmetlerinin güvenliğinden çok çalışanların sağlığına ve güvenliğine yönelik bir standarttır. Temel amacı önleyici olmasıdır. Yaklaşımın genel esası ise PUKÖ (Planlama-Uygulama ve Çalıştırma- Kontrol ve Düzeltici Faaliyet- Yönetimin Gözden Geçirmesi) döngüsü şeklindedir. Kısacası Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al çevrimidir.

Standardın terimler ve tarifler başlığı altında *iş sağlığı ve güvenliği* şöyle tanımlanmaktadır: İş yerindeki çalışanların veya diğer işçilerin (geçici işçiler ve yüklenici personeli dâhil), ziyaretçilerin ve çalışma alanındaki diğer insanların sağlık ve güvenliğini etkileyen veya etkilemesi mümkün olan şartlar ve faktörler.

Standardın uygulanmasında uygulanacak yöntem aşağıdaki şartlar dahilinde (4.1 Genel Şartlar başlıklı) sıralanmaktadır. Öncelikle Kuruluş, bu İSG standardının şartlarına uygun olarak bir İSG yönetim sistemini kurmalı, dokümanete etmeli, sürdürmeli, sürekli olarak iyileştirmeli ve İSG yönetim sisteminin bu şartları nasıl karşılayacağını belirlemelidir. Kuruluş, İSG yönetim sisteminin kapsamını tarif etmeli ve dokümanete etmelidir.

4.2 İSG politikası

4.3 Planlama

4.3.1 Tehlike tanımlaması, risk değerlendirmesi ve kontrollerin belirlenmesi

4.3.2 Yasal ve diğer şartlar

4.3.3 Hedefler ve programlar

4.4 Uygulama ve işletme

4.4.1 Kaynaklar, görevler, sorumluluk, hesap verme ve yetki

4.4.2 Eğitim, bilinç ve yeterlilik

4.4.3 İletişim, katılım ve danışma

4.4.3.1 İletişim

4.4.3.2 Katılım ve danışma

4.4.4 Dokümantasyon

4.4.5 Doküman kontrolü

4.4.6 İşletme kontrolü

4.4.7 Acil durum hazırlığı ve bu hallerde yapılması gerekenler

4.5 Kontrol

4.5.1 Performans ölçümü ve izleme

4.5.2 Uygunluğun değerlendirilmesi

4.5.3 Kazalar, olaylar, uygunsuzluklar, düzeltici ve önleyici faaliyetler

4.5.3.1 Olayların araştırılması

4.5.3.2 Uygunsuzluk, düzeltici faaliyet ve önleyici faaliyet

4.5.4 Kayıtların kontrolü

4.5.5 İç tetkik

4.6 Yönetimin gözden geçirilmesi

Daha sonra uluslararası belgelendirme kuruluşları tarafından yapılan denetimler sonucunda koşulları sağlamak kaydıyla üç yıl geçerli olan belge almaya hak kazanılmaktadır.

Sonuç olarak, OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi önleyici sistem ve sürekli iyileştirme yaklaşımıyla çalışma hayatında oldukça önemlidir. Başta iş kazası ve meslek hastalıklarının azaltılması ve iş barışını sağlamada oldukça fayda sağlamaktadır. Diğer bir yönüyle ülkemiz ulusal mevzuatı bakımından da İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun uygulanmasında etkin bir araç niteliğindedir. Kanunun yasal hükümleri itibarıyla oldukça benzerlik arz etmektedir. Hızlı ve etkin kurulabilen ve sistematik yapısı itibarıyla çalışanların da etkin olduğu, hesap verebilir bir yönetim sistemi olan OHSAS 18001 ülkemiz kuruluşlarına katma değer sağlayan bir sistemdir.